

NOVINE

Pobožen, družbeni, pismeni list za vogrške Slovence.

PRIHAJA VSAKO NEDELO.

Sveta Novina na leto je vsakomur za njegov naslov 8 K.
Škafarje od deset vob 6 K.

Naročniki k Novinam brezplačno dobijo vsaki mesec
„Marijino List“ i na koncu leta „Kalendar Sveta Jozsefova.“

Sveta odnosa dreha je doma 10 filerov.

VREDNIK:

KLEKL JOŽEF

pleb. v Dolencih, NAGYDOLÁNY, Vasmegeye.

K tiskarjem se more pošlati naročnina i val doplati, ne
pa v tiskarno ali v Crenšovos.

Lastnik i izdajatelj Novin i Marijinoga
Lista je Klekl Jožef vp. pleb. v Crenšovos, Cserföld, Zalamegye.

Novi časi.

Dosta ljudi je pravilo vu čaši bojne, da bi denok radi znali, kama to ma priti. I so prosili Boga, naj jih tečas žive.

I prišo je konec. Liki eden veter je vleko iz domi na front i od fronta dome. Doma so na vse kraje postanole prek noči revolucije, nove vlade so postanole. I prek noči smo čili, da na vseh frontah počivajo orožja, guči se od premirja.

Celi svet si je gori zdehno. Lehko je njemi gratalo. I mesto toga, da bi se Bogi zahvalo, je ništerni doli sleko svojo človečo čest i začno je ropati pri svojem bližnjem.

Kritični časi so minoli. Ešče hujši, mogoče pa pridejo. Kaj bo naša dužnost? Podpirajmo vlado, štera se je vu revoluciji narodila, podpirajmo jo proti vsem ljudem, po šterih je ešče ne zadosta radikalna. Ki šče bolje radikalen biti, ki šče več včiniti, on je že proti nam. On že proti revolucijo dela. Po takšem bi ta prišli, kak na Ruskom, kde so ljudje edea ovoga klali, zdaj pa ne majo ljudstva, in zato njim poljsko delo stoji.

Zato pa moj dragi Slovenec, pamet mej na pravom mesti. Ne si štor vu gošči, šteri si ne premišljava, nego človek si, šteri ma razum i slobodno volo. Dogodke, šteri se okoli tebe go dijo, gledaj s odprtimi očmi i zarazmi je. Dostakrat si mrmrao proti Bogi, zakaj more biti bojna, zakaj Bog dopusti bojno? Ne vidimo ešče vse, nego že vidimo, da novi, slobodni narodje so stanoli gori, vidimo, da gospodje armade i vojske se mikajo i skrivajo. Ne do več ladali. Vojske — armade tudi minejo. To vse mine — liki božna senja. Pride den dela. Vsaki dobi delo i s svojga dela lahko bode živo.

Sombotelski pušp k so dali okrožnico.

Po trplenji več kak štiri let den mira stanuje med čarnimi oblakami. Velko moč potrebujemo. I to od Boga čakamo. Velko vüpanje, vrela molitev naj ravna vladajoče duše... Pastir more kazati pot. Čreda se pa more vu nevarščini k svojem pastiri stisnoti... S lübeznostjov sprajmite vojake. Veselje povrnjenja i videnja naj ne moti bridkost... Povrnoti se vojaki se naj včasi podajo k staromi deli... Stojte močno vu veri, možato se oponašajte i se okrepite. (Kor. 1. 16.)

Premirje.

Naše poveljstvo je že 29. oktobra taljanom ponüdilo premirje. 3 novembra je sovražtvo stavleno bilo. Ententa je dobila pravico, šterosteč mesto zasedi, polovico štükov moremo nazaj nihati, tak i iz mornarice smo mogli ladje prek dati. Taljanske vlovlene moremo včasi vödati, naši ešče duže na taljanskom ostanejo. Naši so se mikali Srbov i Francozov. S poveljnikom armade ententa smo premirje sklenoli. Prva pogodba je, da se na 15 km. sprazni naša vlada. Ententa samo 6 peških i dve konjeniški divizij dopusti, ove se morejo razorožiti. Tretja točka pravi, da ententa lahko zasede vsako važno mesto na Vogrskom. Mogli mo prek dati lokomotive, z donavske flotile ništerne ladje. Na Srbskom mo mogli nazaj postaviti železnice, telefon i telegráf. Orožje vu določenom mesti moremo doli djasti. Zastopniki vogrške vlade so ešče prosili, da premirje samo tak podpišejo, či ententa do mirovnoga pogajanja dobro stoji, da vogrške granice nikša oblast ne bode napadala. Na slednjo prošnjo so ne dobili odgovora, i tak so mogli brezi nje vse

drüge pogodbe premirja podpisati. Ki je zgübo bojno, en more vse za dobro vzeti. Kda so zastopniki pred generala prišli i so naprej dali, da so oni izvršitelje vogrške ljudske vole, je general pravo. Vi zastopate magjarski narod, nego ne vse narode vogrške. Od leta 1867. so vogri prišli pod roko nemcov, zatirali, zaklačili so drüge narode. Vogri so vküp šli s nemcami i z njimi v rüd bodo mogli plačati.

I nemci so sklenoli premirje s ententov. Žmetni pogoji. Daleč morejo nazaj iti, podmorske čune morejo prek dati ententi.

Nemški casar je doli zahvalo i pobegno. V Berlini, v Müncheni na Bavarskom, v Beči — (na Dunaji) so vöskričali ljudsko vlado — republiko. — Tak ljudstvo na vse kraje oster sod drži nad onimi, ki so krivi, da je zemlo štiri leta okoli vzeo krvavi sapot po bojiščah za vladare omirajočih junakov. Usoda je pravična. I što bi jo mogo staviti?!

Stara Austrija se je razdelila. Čehi že majo svojo državo, prek segajo na vogrške stolice. To se odloči na mirovnom kongresi. Nemci bodo svojo državo meli i so prevrgli k Nemčiji. Na jugi se pa nastavlja Jugoslavija. Taljane pa tak reši taljan i je k svojoj državi prikapči. Dosta pitanj ešče je, štere med sebov narodje je ne odločijo, to je vse nihano na mirovni kongres. Tam do se države delile, tam dobijo pravico velki narodje i dobijo pravico najmeuši narodje.

19. nov. Ništerni, kak minister Windischgrätz, so pobegnoli na Švičarsko i od tistec delajo proti Karolovoj vladi. Guči se, da je domo pozovejo, či pa ne bodo bogali, vlada de sigurno proti stopala. — V Hagi je srbska vlada i jugoslovanski Narodni Svet podpisala pismo, s šterov nastavijo

srbsko—hrvatsko—slovensko državo.— Rumuni, čehi i srbi na Vogrskom. — Do 13. nov. so iz taljanskoga 385. jezer vojakov domo poslali. Domo idejo iz Ukrajine. Tožijo se vojaki, da njim na poti vse vkraj vzenejo, komaj njim spodjen obleč nihajó.

14. Kral Karol je doli zahvalo. V Pečúh je prišlo 600 srbskih pešakov i 100 konjenikov. Odposlanstvo je pozdravljalo poveljnika, ki je v svojem odgovori pravo, da v imeni Velke Srbske pozdrav, mir i prijateljstvo prinesejo i prek je dao pozdrav krala Velke Srbije. V Pragi so vóskričali češko—slovaško republiko. Za predsednika so proklamirali profesora Massaryka.

15. nov. Čehi vó idejo z Vogrskoga. Narodni svet je 31. okt. — den revolucije i 16. nov. — den vóskričanja republike je za narodne svetke postavó.

16. nov. je vóskričana vogrka republika. Mirovno pogajanje de se zvršavalo prve dni leta 1919. Nemški casar je pobegno na Hollandsko. Što zna, či ga Angluši ne bodo vó prosili, da bi račun dao od vse one smrti, štero je pozvročo s Zepelinami i s podmorskimi čunami.

Dom i svet. — Glási.

Tiskarna nam je stroške od 1. novembra znóvič 27 procentov zdignola. Koma denok pridemo?!

Radgonja se brani Jugoslavije, piše Straža. Radgoński mestni svet je dne 31. okt. sklenil protest proti priklopitvi Radgone k Jugoslaviji.

Kda so železnice samo vojake vozile i več mestih so železnice poropali, zavitke (paketa) je ne štela pošta sprejeti. Tak so „Novine“ 10. nov. z dostale onim, ki jih več skupno dobivajo.

Preporočam našim čitatelom „Klaverjev Koledar 1919.“ Klaverjeva družba je misijonska družba v podporo afrikanskih misijonov. Družba izdaja ilustrirani mesečnik „Odmev iz Afrike“ (1 k. 50 fil) i za mladino „Zamorski otrok (1 k.), Cena od zgoraj omenjenoga Koledara je 80 fil. — Vse naročila i darove, prosimo, pošiljajte na Družbo sv. Petra Klaverja za afrikanske misijone, Ljubljana, Pred škofijo št. 8.

Naznanim Vam, da naš kalendar i Marijine liste, ne de dugo, ka v roke dobite. Ki so ne naročniki „Novin“, za kalendar plačajo 2 kor.

Slobodno slovenski včiti v šolah. Minister je dopústo, da v slovenskih vesnicah — v veških i verskih šolah — se slobodno slovenski vči, včenje

vogrskoga jezika se pa v 1. razredi lahko odstrani. Šolski predsedniki morejo novo odredbo pred šolsko spravišče postaviti. — Iz naše strani moremo izjaviti, da smo šteli pred ništernimi letami slovenski abecednik, slovensko čitanko dati za malo deco. Te so nas vósmehjali krogi, šteri bi knige mogli potrditi. Zdaj smo pa te brezi knjig. Nego zato naše pravice — od ministra nam ponújane zavržti ne smemo, nego moremo gor obdržati te čas, kda mo že meli slovenske male knige za malo deco. Znano je, da malo dete z slovenskih knjig se prve navči četeti, da jezik razmi, kak pa iz magjarskih kde niti edne reči ne razmi. Znam jas, da so jo med nami, šteri na vogrsko, na nemško pošilajo deco, da se navči magjarski i nemški — i v naših šolah želejo, da se deca magjarski vči jo — to jas vse znam i zdaj ne bodem razlagao, zakaj je to, — edno visoko držimo gori, maloj deci 7—8 let staroj slovenske knige trbe v roke dati. Tam se navči četeti i pisati, ka nanč v pamet ne vzeme. Samo igrača bode. Že ednok konec včinitimo, da nam male dece ne bodo mantrali s „veršušami“, s földrajzom (zemljepis) i t. d. — šteroga nikaj ne razmijo.

Troja armada. Od osemnajset let više — 5 let — starih vojakov se napravi prava armada, plača njim bode zvün menaže, 10 kor. na den. — Z vojakov više starih se naredi narodna straža. I tretja straža bode po vesnicah, zvana meščanska straža.

Vlada je odredila, da vsaka hranilnica, štera je kotriga „Pénzintézeti Központ“-a, je dužna do 25. decembra vojakom od udinske Cassa Veneta del. Prestiti vódana 95 lire (bonkovce) v tečaji 100 lir notri vzeti i izplačati.

Na postaji Tisza Kálmánfalva so ropali eden vlak. Med ropanjom se je eden vagon — s benzinom — razpočo, celi vlak je začno goreti. Moč eksplozije je v zrak zdignola ropare, 60 jih je mrlo, več sto jih je pa ranjeni.

Vlada je pod zapor vzeto seno. slamo oslobodila. Seno, slama se slobodno oda i küpi. — Tak i itvane svinje je slobodno odaviti i kúpovati.

Minister poljedelstva Buza Barna je izjavo, da 3 milijon plúgov zemle na parcele šče odati ljudem.

Na Tirolskom v Bozeni dva i pol deci vina košta 20 fil, ne dugo ešče 4 kor.

20 kron je spadnola na zemlo, telko nemških vladarov je prenehalo, deže, so republike postanole. Stari kral Peter (srbski) i Nikita črnogorski sta nazaj prišla v svoje države.

Eden klaftar borovih drv vaga 13 meterskih centov, bukóvih drv pa 20 meterskih centov.

Nemčija je mela v začetki bojne 32 jezer lokomotiv. 65 jezer vagonov za ljudi i 600 jezer za blago. Zdaj more prek dati ententi 5 jezero lokomotiv i 150 jezer vagonov. Zvün toga na Austrijskom, Vogrskom do Poljskoga i Balkana so raztrošeni vagoni.

Narodni svet okrajine Novoga Grada se je brigo od prehrane, od dovoljenja mlenja, od obleke i od industrijskih pridelkov. Odločbe po nemškom jeziku so dali na znanje prebivalstvi. Želejo, da materin jezik prebivalstva naj svojo pravico ma v šolah i pri sodnijah. Tak trbe ljudstvo doli vezati, ne pa tak, kak pri nas, da je, prej, slovenec ne slovenec, nego je madjar. Znam jas, da dosta jih je pri nas, ki si na sodniji (pri biroviji) znajo vogrski pogučati, nego dosta več jih je, ki si ne vejo zgučati. Tolmač je pa tolmač, vsaki ma svoje mnenje od njega.

Vkraj do jemali gvant i obütel za vojake, šteri z fronta razčesani, bos i skoro nagi domo pridejo.

Glad na Nemškom. Z Amerike so že na proti ladje, štere živež prinesejo na Nemško. Scheideman je izjavo štatistiko, po šteroj na Nemškom zakonske dece 30 procentov i nezakonske 50 procentov merje, ar je matere ne morejo hraniti.

Demobilizacija v Železnoj županiji se zgodi v Sombathelyi pri 83 i 11 polki, v Kisegi, v Kermedini. I monošterske okrajine do šli 20—24. dec., z sabočke krajine 2—6. jan. 1919. Vojaski obleč i orožje že vkúp spravleno naj prinesejo, či majo civilski gvant. Šteri so civilski gvant pri 83. ali 11. polki nihali, teda nazaj dobijo, či je v Somboteli v magazini, ar eden del civilskoga gvanta polka 83. je na Dunaji (v Beči) ostao.

Na Letini so poropali židovske trgovine napadali i marofe, vse so odnesli, nego že začnejo nazaj nositi. Vekšim posestnikom je vse porobljeno, ešče živino, so njim pregnali. Štatarium so 6. nov. vópovedali v Lendavi, v Čakovci, na Letini, na Novi i v Preloki. Po mali mir nastanúje.

V imeni Bl. D. Marije prosim bogatce, naj pošiejo nej meni ali komi drugomu na hasek, nego jedino njenomi Listi steri se zdaj štampa, malo vekšo podporo. Več jezer koron je stroškov. Vsi dohodki na Novine ido. Marija 1. tiste prosi štere je blagoslovila z zemelskimi dari. Ne odvržite njene prošnje dragi bogatini! Crensovci, Cserföld, Zalam. Kleki Jožef vp. pl.